

**ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาททางอาญา
ในชั้นพนักงานสอบสวน
ตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562¹**

ธนพร นาคบาง²

ในปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในหลากหลายรูปแบบ ในประเทศไทย เรียกว่า การไต่ถามข้อพิพาททางอาญา โดยออกเป็นกฎกระทรวง ระเบียบ อื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น อำเภ อัยการ และศาล สามารถไต่ถามและทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ ซึ่งประเภทคดีจะต้องเป็น ความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น เนื่องมาจากการนำคดีอาญาโดยการฟ้องเข้าสู่กระบวนการทางศาล ใช้ระยะเวลา ทำให้ เสียบบประมาณแผ่นดิน ศาลไม่สามารถพิจารณาคดีให้เสร็จไปได้อย่างรวดเร็ว การนำระบบที่เรียกว่าการไต่ถาม คดีจะเป็นทางเลือก สำหรับผู้เสียหายและผู้ต้องหา หากเป็นผู้เสียหายการฟ้องคดีจะต้องแจ้งความร้องทุกข์ เมื่อ ศาลมีคำพิพากษาต้องบังคับคดีในทางแพ่ง ซึ่งหากใช้วิธีการนี้จะเริ่มต้นที่ตำรวจ อัยการ และศาล สุดท้ายแล้วการ นำตัวผู้กระทำความผิดไปลงโทษ จะไม่สามารถเยียวยาความเสียหายได้หากผู้กระทำความผิดไม่ชำระตามคำสั่ง ศาล รวมไปถึงผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงความสำนึกผิด และต้องต่อสู้คดีต่อไป หากได้ไต่ถามแล้ว ผู้กระทำความผิดจะชดใช้เยียวยาความเสียหายฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังนั้นในพระราชบัญญัติการไต่ถาม ข้อพิพาท พ.ศ.2562 จึงกำหนดว่าการไต่ถามคดีอาญาสามารถกระทำได้ในชั้นพนักงานสอบสวน

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในหมวด 4 การไต่ถาม คดีอาญา ในชั้นพนักงานสอบสวน พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ ดังต่อไปนี้

ปัญหาประการแรก คือปัญหา ในคดีอาญาแผ่นดิน โดยในมาตรา 41(3) มีการบัญญัติให้ความผิดอาญา แผ่นดินที่ผู้เสียหายเป็นเอกชน ที่มีการอัตราโทษจำคุกสูงสุดไม่เกิน 3 ปี สามารถไต่ถามคดีได้มีลักษณะในเรื่อง การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งในประเทศไทยคดีอาญาจะแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ความผิดอาญาแผ่นดิน ความผิดต่อส่วนตัว ความผิดลหุโทษ ความผิดตามมาตรา 41(3) คือความผิดที่มีอัตรา โทษอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ การที่พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้สามารถไต่ถามคดีต่อแผ่นดินได้ มาจากแนวคิดที่เรียกว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นการให้ความสำคัญผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง เน้นการเยียวยาบรรเทาความเสียหาย และให้โอกาสผู้กระทำ ความผิดได้สำนึกในการกระทำ ให้โอกาสปรับปรุงพัฒนาตนเองไม่ไปกระทำความผิดซ้ำในอนาคต การไต่

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาททางอาญา ในชั้นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ.2562 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ จรัส เล็งวิทยา และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล และรองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดอุทัยธานี

เกลียดคืออาญาในความผิดตามมาตรา 41(3) นอกจากผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และรัฐได้รับประโยชน์ด้วยกันทั้งหมด กล่าวคือ ลดขั้นตอนงบประมาณในกระบวนการยุติธรรม ปัญหาคดีที่จะขึ้นสู่การตัดสินของศาลน้อยลง จำนวนผู้ต้องขังที่ติดคุกกระชั้น จะลดน้อยลงเช่นกัน ในประเทศไทยคดีความผิดต่อส่วนตัว คดีความผิดลหุโทษ ได้มีขั้นตอนตามกฎหมายที่ทำให้คดีไม่ขึ้นไปสู่ศาล เช่น คดีความผิดต่อส่วนตัว พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการสอบสวน หากกว่าผู้เสียหายไม่มาร้องทุกข์กล่าวโทษ รวมทั้งการยอมความถอนฟ้อง สามารถทำได้ในทุกขั้นตอน ก่อนคดีที่ขึ้นสู่ศาลจะถึงที่สุด รวมถึงอายุความในการดำเนินคดี 3 เดือน นับแต่รู้การกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ส่วนคดีลหุโทษ ถือเป็นคดีที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบปรับถ้าผู้ต้องหายินยอม ซึ่งจะทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ ดังนั้นคดีความผิดอาญาแผ่นดินที่เอกชนเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย ไม่ใช่รัฐเป็นผู้เสียหาย ในมาตรา 41(3) จึงเป็นหัวใจในการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในรูปแบบการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน

ปัญหาประการที่สอง มาตรา 42 เป็นการกำหนดคุณสมบัติผู้ต้องหาที่กระทำความผิดอาญาแผ่นดินที่กำหนดไว้ในมาตรา 41(3) ซึ่งประกอบได้ด้วย 2 อนุมาตรา อนุมาตราที่ 1 ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการไกล่เกลี่ยคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ ทำให้ ผู้ต้องหาที่เคยไกล่เกลี่ยคดีอาญาไปแล้ว เช่น คดีความผิดอันยอมความได้ และคดีลหุโทษ ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติที่จะใช้ ไม่สามารถที่จะไกล่เกลี่ยคดีอาญาแผ่นดินได้ทั้งที่ความผิดอันยอมความได้ ผู้ที่กระทำความผิดสามารถไกล่เกลี่ยก็ครั้งก็ได้ โดยไม่มีเงื่อนไขกำหนดคุณสมบัติของผู้ต้องหาจึงควรกำหนดตามลักษณะคดีอาญาแผ่นดินตามมาตรา 41(3) ไม่ควรกำหนดกรอบที่กว้างเกินไป ด้วยการเอาความผิดส่วนตัวที่กฎหมายถือว่ารัฐไม่มีอำนาจหากผู้เสียหายไม่ร้องทุกข์ และสามารถระงับคดีกันได้ก่อนศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดและอายุความจำกัดแค่ 3 เดือน ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และ (2) ผู้ต้องหาพ้นโทษมาแล้วเกินกว่า 5 ปี การให้ผู้ที่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาศาลสามารถไกล่เกลี่ยคดีอาญาแผ่นดินได้จะขัดต่อประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ในเรื่องการรอการลงโทษ เพราะหากการกระทำความผิดครั้งที่ 2 ไม่ได้กระทำความผิดโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ จะไม่สามารถรอการลงโทษได้ จึงทำให้ผู้ต้องหาอาศัยการไกล่เกลี่ยเป็นช่องทางไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการตามปกติ จึงควรปรับบทกฎหมายใหม่เพื่อไม่ให้เกิดช่องโหว่หรือส่งเสริมการกระทำความผิดซ้ำ และไม่ไปขัดกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ด้วย

ปัญหาประการที่สามปัญหาการใช้ดุลยพินิจอนุญาตให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนตามมาตรา 44 ไม่ได้มีการมาตรการตรวจสอบถึงลักษณะนิสัย ประวัติ การศึกษา ครอบครัว อายุ ความสำนึกในการกระทำความผิด การเยียวยาภายหลังการกระทำความผิด หรือการพยายามปกปิดข้อเท็จจริงการกระทำความผิด ทำให้คดีความผิดอันยอมความได้สามารถไกล่เกลี่ยได้ จึงอาจทำให้มีอาชญากรอาชีพหรือผู้กระทำความผิดจนติดเป็นนิสัยอาศัยช่องโหว่ เพื่อประกอบอาชญากรรมได้ เนื่องจากความผิดตามมาตรา 41(1) ความผิดต่อส่วนตัวไม่ได้มีการกำหนดเงื่อนไขในตัวผู้ต้องหาไว้ การที่มาตรา 44 กำหนดให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจดุลพินิจการกระทำความผิดไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบ

รุนแรงต่อสังคม จะทำให้ความผิยขอก น้อ โกง บุกรุก อื่นๆ ผู้กระทำไม่เข็ดหลาบ อาศัยการไถ่เกี่ย
เยียวหาผู้เสียหาย เพื่อไม่ให้ถูกดำเนินคดีแล้วไปกระทำความผิดซ้ำเรื่อยๆ

ดังนั้นแล้วเพื่อให้กระบวนการ ไถ่เกี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ไม่เป็นช่องโหว่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ
ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาประการแรก คดีอาญาแผ่นดินที่กำหนดให้สามารถไถ่เกี่ยได้ ผู้ศึกษาเห็นว่าความผิด
อาญาแผ่นดินที่มีอัตราโทษสูงสุดไม่เกิน 3 ปี ทำให้คดีที่จะสามารถไถ่เกี่ยได้มีจำนวนน้อยเกินไป อีกทั้ง
การรอลงอาญาของศาล หากศาลจะลงโทษจำเลยไม่เกิน 5 ปี ศาลสามารถรอลงอาญาหรือรอกำหนด
โทษได้ ดังนั้นหากเพิ่มอัตราโทษสูงสุดจาก 3 ปี เป็น 5 ปี จะทำให้คดีที่สามารถไถ่เกี่ยมีความยืดหยุ่นและ
ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้มากขึ้น

จากเดิมที่บัญญัติว่า

มาตรา 41 การไถ่เกี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนให้กระทำได้ในคดีความผิด
ดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดอันยอมความได้

(2) คดีความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393

มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบ
ต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ตามบัญชีท้าย
พระราชบัญญัตินี้

แก้ไขเป็น เปลี่ยนอนุมาตราจากอัตราโทษสูงสุด 3 จาก 3 ปี เป็น 5 ปี

มาตรา 41 การไถ่เกี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนให้กระทำได้ในคดีความผิด ดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดอันยอมความได้

(2) คดีความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393

มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบ
ต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี ตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

2. ปัญหาประการที่สอง การกำหนดคุณสมบัติหรือเงื่อนไขของผู้ต้องหาคดีความผิดตามมาตรา 41(3) ที่
กำหนดไว้ในมาตรา 42 ยังมีความบกพร่องในเรื่องการนำเงื่อนไขการไถ่เกี่ยคดีอาญาแผ่นดินไปผูกติดกับ
คดีความผิดต่อส่วนตัวตามมาตรา 41(1) และคดีความผิดลหุโทษตามมาตรา 41(2) ที่มีกระบวนการเบี่ยงเบน
คดีทางเลือกลงอยู่แล้ว รวมทั้งเงื่อนไขยังไม่สอดคล้องกับหลักการป้องกันกระทำความผิดซ้ำ

จากเดิมที่บัญญัติว่า มาตรา 42 คดีความผิดตามมาตรา 41(3) ต้องเป็นกรณี

(1) ผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการไต่ถามถึงตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ ซึ่งพินกำหนดระยะเวลาเกินสามปีนับแต่มีคำสั่งยุติคดี และ

(2) ผู้ต้องหาไม่อยู่ระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือพ้นโทษมาแล้วเกินกว่าห้าปี เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ หรือคดีความผิดที่ผู้ต้องหาได้กระทำในขณะที่มียุติต่ำกว่าสิบแปดปี

แก้ไขเพิ่มเติมโดยใช้ข้อความว่าเป็นว่า

คดีความผิดตามมาตรา 41(3) ต้องเป็นกรณีที่

(1) เป็นผู้ต้องหาไม่เคยได้รับการไต่ถามถึงข้อพิพาททางอาญาในคดีความผิดตามมาตรา 41(3) และ

(2) เป็นผู้ต้องหาไม่อยู่ระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและไม่เคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท คดีความผิดลหุโทษ หรือคดีความผิดที่ผู้ต้องหาได้กระทำในขณะที่มียุติต่ำกว่า 18 ปี

ปัญหาประการที่สาม การกำหนดดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจไม่สามารถแยกออกระหว่างผู้ที่กระทำความผิดเพราะพลั้งเผลอกับผู้ที่เป็นอาชญากรอาชีพได้ เพราะไม่มีการตรวจสอบองค์ประกอบในด้านข้อมูลผู้กระทำความผิด

แนวทางในการแก้ไขปัญหามาตรา 44 ดังนี้

จากเดิมที่บัญญัติว่า มาตรา 44 เมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายสมัครใจและประสงค์จะเข้าร่วมการไต่ถามถึงข้อพิพาททางอาญา และคดีนั้นมิได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ให้คู่กรณียื่นคำร้องขอไต่ถามถึงข้อพิพาททางอาญาต่อพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนมีความเห็นเสนอ หากพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งเห็นว่าพฤติการณ์ของการกระทำความผิดไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ให้พิจารณามีคำสั่งให้ไต่ถามถึงข้อพิพาททางอาญา

แก้ไขเพิ่มเติมโดยใช้ข้อความว่าเป็นว่า

มาตรา 44 เมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายสมัครใจและประสงค์จะเข้าร่วมการไต่ถามถึงข้อพิพาททางอาญา และคดีนั้นมิได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ให้คู่กรณียื่นคำร้องขอไต่ถามถึงข้อพิพาททางอาญาต่อพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนมีความเห็นเสนอ หากพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งเห็นว่าพฤติการณ์ของการกระทำความผิดไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และเมื่อได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น ให้พิจารณามีคำสั่งให้ไต่ถามถึงข้อพิพาททางอาญา

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, (กรุงเทพฯ :

สำนัก ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, การกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมาย
อาญา, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2551), น.60.พิมพ์วิญญูชน, 2543)

สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่.เหตุบรรเทาโทษ เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ เหตุ

ลดหย่อนความผิด และการรอกการลงโทษ.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บัณฑิตอักษร,2546.

สรวิศ ลิ้มปริงยี. การไต่ถามผู้ต้องหาในคดีอาญา:ประสบการณ์ของศาลนิวซีแลนด์

กรุงเทพฯ: บริษัทธนาเพรส จำกัด,2555.

สรวิศ ลิ้มปริงยี. “ไต่ถามผู้ต้องหา...อะไรหรือคือการไต่ถามผู้ต้องหา” ในหนังสือการจัดการความ

ขัดแย้งกับการไต่ถามผู้ต้องหา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไต่ถามผู้ต้องหา. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพฯ : บริษัทธนาเพรส จำกัด,2555.

สุภัทรา กรอุไร, "องค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการ

ประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554

บทความ

ชูศักดิ์ ดั่งหอม, การใช้ดุลยพินิจรอกการลงโทษจำเลยในคดีอาญา : ศึกษากรณีการรอกการ

ลงโทษจำเลยซึ่งเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน

(https://library.coj.go.th/pdfview.html?fid=49031&table=files_biblio)

วิทยานิพนธ์

นางสาวสาชกร ทองขาวขำ , การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการ

ระงับข้อพิพาท : ศึกษาการไต่ถามผู้ต้องหาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน

ห้าปีในชั้นศาล(วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2562)

การค้นคว้าอิสระ

ศิริรญา จันทร์หงษ์, การไต่ถามผู้ต้องหาทางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน(การ ค้นคว้าอิสระนิติ

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2565)